

10 rokov pamiatkovej zóny v Šahách

(Dokončenie zo 7. strany)

cepnú kvalitnú revitalizáciu objektov dotvárajúcich historické prostredie v celom rozsahu – prestavba a nadstavba č. 13, obnova č. 14, novostavba č. 15 a obnova č. 16, v južnej línii kvalitnou obnovou č. 27, obnovou fasády č. 26, úpravou č. 28-29. Priebežne obnova stiech č. 30-31 a námestie uzatvára novostavba, zmiernujúca vizuálne pôsobenie panelovej bytovej výstavby na Ul. J. Kráľa. Objekty v západnej línii prešli len menšími opravami fasád, väčšou úpravou prešla len cukráreň. Objekty vo východnej línii čiastočne tiež, kde opravy fasád vyplývali z častých zmien užívateľov. Zásadná obnova bola realizovaná na bývalom hoteli Ipeľ, ktorý bol pôvodne zaradený medzi objekty navrhované na vyhlásenie za kultúrnu pamiatku. V roku 1996 tu boli realizované značné zásahy v dispozícii, kombinované s nevhodnými materiálmi, napriek exponovanej polohe k realizácii sú značné výhrady. Menšie obnovy ostatných objektov boli v závislosti na meniacich sa užívateľoch. K obnove všetkých objektov došlo na Hontianskej ceste, na južnom okraji asanáciou vznikla plocha pre novostavbu. Pomerne kvalitnou obnovou prešli objekty č. 1, č. 3 – bývalý Centrál a č. 5. Nedávno bol zásadne rekonštruovaný objekt č. 7, ktorý má vo dvorovej časti zmes historizmov. V súčasnosti je náročným objektom, susedné pozemky, ktoré vznikli po asanácii, bude nutné v tejto exponovanej polohe zastavať v pôvodnej uličnej línii kvalitnou architektúrou. V minulosti sa rekonštruovali niektoré objekty na Ul. E. B. Lukáča bez stanovisk, posledné podľa stanovených podmienok v rozhodnutiach. Kvalitatívny rozdiel je evidentný. Napr. revitalizácia objektu bývalej sporiteľne prebiehala /okrem niektorých detailov/ s takými podmienkami, ako pri kultúrnych pamiatkach. Úpravy niektorých objektov na Rákócziho a Parkovej ul. sú nevydarené, väčšina je však akceptovateľná. Ďalej sa realizovalo niekoľko čiastočných úprav objektov na Rotaridesovej ul. a na nám. B. Bartóka, napr. úpravy objektu pre Hontianske múzeum; zásadná, z hľadiska historických konštrukcií nie práve najvhodnejšia obnova bývalej synagógy /napriek vypracovaným zásadám pre obnovu/, ďalej úprava a zásadná pristavba obchodu M-Market. Ďalej bolo realizovaných niekoľko rekonštrukcií na uliciach Mlynskej a Ružovej, Sládkovičovej, Petófiho a SNP, niektoré prestavby ešte nie sú ukončené. Niekoľko rekonštrukcií sa realizovalo na Kalvárenskej a Podzámočkej ul. mimo pamiatkovej zóny, v jej ochrannom pásme.

Takmer všetky úpravy a rekonštrukcie

objektov boli obnovované v tradičnom, hontianskom regionálnom výraze, v závislosti na finančných a dodávateľských možnostiach. Ojedinele sa vyskytujú výrazové prostriedky a prvky z cudzích regiónov, resp. objekt je prestavaný v duchu „podnikateľského baroka“. Tu treba len dúfať, že skôr či neskôr susedná zástavba takýto objekt zakryje.

Stanovené kritériá používať tvrdé tradičné krytiny nesplnilo niekoľko stavebníkov. Podcenili, resp. nedocenili dôležitosť tzv. piatej fasády, ktorou je z architektonického hľadiska strecha s tvrdou krytinou, ako aj jej technické vlastnosti. Naopak precenili vlastnosti krytiny, ktorú použili /asfaltový šindel/, vhodnej nanajvýš na drobné dočasné stavby.

Obnovy niekoľkých objektov sú veľmi poznačené remeselnou nekvalitnou dodávateľskou prácou, už po krátkom čase sú ošarpané. Je to aj dôsledok zlej „diagnózy“ a neznalosť fyzikálno-technických vlastností materiálov, tak pôvodných obnovovaných ako aj nových materiálov „nahadzovaných“.

Ďalej je nevyhnutné koordinovať a susedsky spolupracovať pri obnove typických objektov s dvoma vlastníkmi a s jedným spoločným podjazdom do dvora. Tieto domy boli koncipované ako jeden celok a tomu treba prispôbiť aj spoločnú obnovu či už strechy alebo po vrchovú úpravu a farebnosť exponovanej uličnej fasády.

Špeciálnym prípadom je skupina domov na Rákócziho ulici č.10-22, kde je absolútne nevyhnutné postupovať koordinovane /napr. aj tak, že ja natriem fasádu uličnú aj susedovi a sused dvornú aj moju/. Táto kvalitná secesná architektúra musí byť vnímaná ako celok, doterajší spôsob obnovy nevyhovuje a je vizitkou vzájomných susedských vzťahov.

Chaoticky a nekonceptne pôsobia informačno-reklamné zariadenia. Vlastníci tento fakt podceňujú a určite nespĺňajú očakávaný účel. Dobře obnovený objekt s primeraným, napríklad vývesným štítom pôsobí na zákazníka viac psychologicky, ako obrovský nápis realizovaný mimo merítka /odrádza a filozofia nevkuša je v takom prípade kontraproduktívna/. Zlá tabuľa s neprimerane veľkým nápisom dokáže veľmi pokaziť inak vhodne a kvalitne obnovený objekt. Na margo toho upozorňujem, že reklamné zariadenia podliehajú samostatnému povoľovaciemu konaniu, čo je kodifikované v pamiatkovom aj stavebnom zákone.

Samostatnou kapitolou sú vyhlásené kultúrne pamiatky. Rímskokatolícky kostol bol čiastočne obnovovaný a pripravuje sa reštaurátorský prieskum stredovekého

portálu. Žiaľ, napriek takmer každoročne prebiehajúcim zabezpečujúcim prácam na bývalej kláštornej sýpke jej stav je žalostný. Treba len dúfať, že sa ctenému pánu dekanovi Czuczorovi podarí zabezpečiť jej majetkový prevod na miestny farský úrad. Verím, že s pomocou všetkých zainteresovaných, ktorí sa kláštornou sýpkou zaoberajú, sa zachráni tento vzácny objekt, pamätajúci si začiatky osídlenia Šiah. V areáli bývalého kláštora sa už niekoľko rokov s medzinárodnou účasťou pod vedením pána Mgr. Pálinkása úspešne realizuje archeologický výskum, ktorým sa postupne objasňujú najstaršie stavebné dejiny lokality. Župný dom už niekoľko rokov tiež čaká na zásadnú obnovu. Stav historických plastík osadených nielen v území pamiatkovej zóny, ale v katastri mesta, je okrem výnimiek veľmi dobrý. Úspešne bol staticky zabezpečený a odborne reštaurovaný mariánsky stĺp na Hlavnom námestí, reštaurátorsky ošetrované boli aj plastiky sv.Florián aj sv.Vendelín.

Záverom slová Ing. Štefana Lendvaya, prednostu Mestského úradu v Šahách

„Urbanistický vývoj Šiah v uplynulých storočiach bol ovplyvnený dvoma architektonickými dominantami mesta. Bol to v prvom rade kláštor premonštrátov pochádzajúci z 13. storočia, význam ktorého umocňovala jeho strategická poloha, nakoľko ležal na významnej obchodnej ceste vedúcej z Budína k severným banským mestám. Ďalším určujúcim objektom je budova župného domu postavená v polovici 19. storočia, ktorá sa nachádza na Hlavnom námestí v ťažisku urbanisticko-architektonického priestoru mesta. Okolo týchto objektov sa z pochopteľných dôvodov mestečko rozvíjalo a stavebné pamiatky nachádzajúce sa v týchto lokalitách svedčia o bohatej histórii nášho mesta. Povinnosťou nás, obyvateľov súčasných Šiah je zachovať historický stavebný a pamiatkový fond pre nasledujúce generácie. Za týmto účelom bola vyhlásená aj pamiatková zóna, ktorá zákonnými prostriedkami chráni toto cenné historické prostredie. Zásady zakotvené v dokumente o vyhlásení mestskej pamiatkovej zóny boli prevzaté a zapracované aj do Územného plánu mesta Šahy, ktorý bol schválený mestským zastupiteľstvom v roku 2001. O nespornom prínose vyhlásenia pamiatkovej zóny svedčia citlivo obnovené priečelia budov na námestí, ale aj nová zástavba harmónicky zladená s budovami postavenými pred stáročiami.“

Ing. arch. Vladimíra Kotruszová